

SAARNA papiston päivillä 12.10.2022 Lakeuden Ristissä ”Toivon lähteillä”

Piispa Matti Salomäki

Tiivistelmä: Rakkauden käsky on suurin siksi, että se kattaa kaiken, mutta myös siksi, että sitä on mahdoton täyttää. Käskyä suurempi onkin lupaus: . ”Siinä on rakkaus – ei siinä, että me olemme rakastaneet Jumalaa, vaan siinä, että hän on rakastanut meitä ja lähettänyt Poikansa meidän syntiemme sovituksiksi” (1 Joh 4:10). On hyvä rakentaa usko lupauksen eikä käskyn varaan. Toivo nousee lupauksen pohjalta. Silloinkin, kun usko on heikko, voi jäädä toivon varaan.

Mikä on suurin käsky – ja miksi

Mikä on suurin käsky? Mitä itse siihen vastaisit? Mikä on tärkeintä kirkon sanomassa, mikä on se kirkkain ydin?

Kysyessään lain suurimmasta käskystä fariseukset olettivat saavansa Jeesuksen kiinni Mooseksen säädösten muuttamisesta. Juutalaisilla oli kymmenen käskyn lisäksi käytössä viidennen Mooseksen kirjan 613 käskyä ja kieltoa. Minkä Jeesus nostaisi niistä muita tärkeämmäksi? Mistä Jeesus saataisiin kiinni?

Juoni ei onnistunut. Jeesus vastasi juuri niin kuin kunnon juutalaisen tuleekin vastata, Markuksen evankeliumin mukaan käyttämällä juutalaisten päivittäistä uskontunnustusta ja tiivistäen muut käskyt: Jumalaa tulee rakastaa yli kaiken, mutta myös lähimmäistä kuin itseä. Jeesus yhdistää nämä kaksi Mooseksen kirjan suurta käskyä. Tämän jälkimmäisen osan Jeesus opettaa usein myönteisessä muodossa: ei tule vain välttää tekemästä lähimmäiselle, mitä ei haluaisi itselleen tehtävän, vaan on tehtävä hyvää lähimmäiselle, on jopa rakastettava vihamiehiä ja ajateltava toisista hyvää, kuten hän vuorisäärnassa opettaa. Jeesus ei tullut kumoamaan lakia, vaan täyttämään sen. Häntä ei saatu kiinni lain rikkomisesta.

Jumalan valtakunnan tärkein viesti käskyjen osalta tiivistyy Jeesuksen sanoihin Johanneksen evankeliumissa: ”Uuden käskyn minä annan teille, että rakastatte toisianne, niin kuin minä olen teitä rakastanut - että tekin niin rakastatte toisianne. 35. Siitä kaikki tuntevat teidät minun opetuslapsikseni, jos teillä on keskinäinen rakkaus. (Joh 13:34)”

Mainittu rakkaus ei ole romanttista tunnetta, vaan ristin hallitsemaa rakkautta, johon Paavali viittaa avioliittoon vihkimisestä tutussa Korinttilaiskirjeen kohdassa. Se on rakkautta, josta vuonna 150 syntynyt ensimmäinen kristillinen filosofi Klemens Aleksandrialainen toteaa kuin Paavalia mukaillen: ”Rakkaus liittää meidät Jumalaan, rakkaus peittää syntien paljouden, rakkaus kestää kaikki, rakkaus on kaikessa pitkämielinen. Rakkaudessa ei ole mitään alhaista, ei mitään ylpeää. Rakkaudessa ei ole eripuraisuutta, rakkaus ei kapinoi, rakkaus tekee kaiken yksimielisyydessä. Rakkaudessa kaikki Jumalan valitut ovat täydellisiksi tulleet, ilman rakkautta mikään ei ole Jumalalle otollinen...”

Rakkauden käsky ei ole suuri vain siinä mielessä, että se on tärkein, vaan myös siksi, että se on vaikein, niin ettei kukaan pysty sitä itse täyttämään. Onneksi kristinuskon ydin ei olekaan käsky, vaan lupaus. ”Siinä on rakkaus – ei siinä, että me olemme rakastaneet Jumalaa, vaan siinä, että hän on rakastanut meitä ja lähettänyt Poikansa meidän syntiemme sovituksiksi” (1 Joh 4:10). On hyvä rakentaa usko lupauksen eikä käskyn varaan.

Mitä tarkoittaa rakkaus

Johannes – rakkauden apostoliksikin nimitetty – puhuu paljon rakkaudesta myös kirjeissään. Hän kirjoittaa Jumalan rakastamisesta: ”Joka noudattaa hänen sanaansa, hänessä Jumalan rakkaus on todella saavuttanut päämääränsä”. Hän kirjoittaa lähimmäisen rakastamisesta: ”Tämä on se sanoma, jonka te alusta alkaen olette kuulleet: meidän tulee rakastaa toisiamme”. Ja hän muistuttaa: ”Lapseni, älkää rakastako sanoin ja puheessa, vaan teoin ja totuudessa”. Ja vielä hän sanoo tuon käskyn vähän uudessa muodossa: ”Tämä on hänen käskynsä: meidän tulee uskoa hänen Poikaansa Jeesukseen Kristukseen ja rakastaa toinen toistamme, niin kuin hän on meitä käsenyt”. Rakastaa Herraa koko sydäimestä, sielusta ja mielestä - ehkä se onkin juuri tätä: uskoa hänen Poikaansa.

Mikä on toivon paikka

Papiston päivien teemana on tänä vuonna toivo. Mikä voisi ollakaan tärkeämpi teema tässä tilanteessa, missä olemme sodan uutisten ja siitä aiheutuneiden hintojen nousun ja muun ahdingon keskellä. Toivo on yksi niistä kolmesta, joista Paavali sanoi, että ”niin pysyvät nämä kolme, usko, toivo ja rakkaus, mutta suurin niistä on rakkaus”. Miksi rakkaus on suurempi kuin toivo, jopa suurempi kuin usko?

Toivo on meidän matkakumppanimme täällä taipaleella, kun paratiisi on jo takana ja taivas on vielä edessä. Moni sanoo jopa mieluummin olevansa toivovainen kuin uskovainen. Uskon kynnyksellä tuntuu välillä korkealta, mutta toivoon on helpompi tarttua. Toivo ei rakennu omaan varmuuteen ja tietoon, vaan se jättää sijaa Jumalan salatulle työlle. Toivo odottaa tulevaa parempaa maailmaa, määrittelemättä sitä kuitenkaan liian tarkkaan. Toivo jättää pelivaraa aikataululle ja toteutustavalle, se ei vaadi Jumalalta, vaan odottaa luottaen. Se ei tiedä kaikkea varmasti, vaan jää ihmetellen odottamaan sitä, mitä on luvattu. Mutta kuitenkin - usko ja toivo kulkevat käsi kädessä. Niitä ei voi erottaa toisistaan. Usko on luottamista siihen, mitä toivotaan. Silloinkin, kun oma usko tuntuu heikolta, voi jäädä toivon varaan.

Heprealaiskirjeessä puhutaan toivosta ankkurina. Ei sellaisena, joka lasketaan meren pohjaan, vaan sellaisena, joka on ankkuroitu ylös ja eteenpäin, väliverhon toiselle puolelle, Jumalan lupauksiin, Jumalaan. Uskolle on tärkeää se, mitä on tapahtunut jo kauan sitten

meidän puolestamme. Uskon ankkuri kiinnittyy tähän lujaan pohjaan. Toivo suuntautuu siihen, mitä on vasta tulossa. Toivon ankkuri suuntautuu eteen- ja ylöspäin.

Tämän päivän toivo

Toivo on ollut kovasti koetteilla viime aikoina. Kriisien kasautuessa ja synkkien uutisten toistuessa tämän maailman ja välillä omankin elämän tulevaisuus on näyttänyt synkältä, eikä paljon valoa näy nytkään, kun katsotaan tulevaan talveen ja ympäröiviin haasteisiin. Toivoa ei lisää rakkaan kirkkomme tilanne erilaisine kiistoineen ja jäsenkehityksineen.

Kuitenkin toivo on kristillisen ajattelun peruskiviä. Se on suuntautumista sellaiseen tulevaan hyvään, jonka toteutuminen on varmaa. Toivo on luettu vanhastaan ns. jumalallisiin hyveisiin. Saksalainen teologi Ferdinand Kerstiens on sanonut, että ”Toivo seuraa uskoa ja antaa sille päämäärän; se on sukua ikävöivälle rakkaudelle ja edeltää täydellistä rakkautta”(x 2). Näin usko, toivo ja rakkaus liittyvät yhteen.

Kristillinen toivo

Paavali muistelee aikaa ennen toivoa: ”Siihen aikaan te elitte ilman Kristusta, Israelin kansan ulkopuolella ja osattomina liitoista ja niiden lupauksista, olitte maailmassa vailla toivoa ja vailla Jumalaa”. (Ef 2:12) Vailla toivoa, vailla Jumalaa, vailla Kristusta. Miten voi jaksaa tässä raskaiden uutisten maailmassa ilman Jumalaa, ilman Kristusta, ilman toivoa? Siinä meidän tehtävämme, tuoda toivoa ja sytyttää valoja pimeään, julistaa Kristusta, maailman toivoa.

Toivo ei kohdistu vain tähän aikaan, vaikka se tuo siihenkin valoa, vaan ennen kaikkea tulevan elämän kirkkauteen. Sen toivon ja uskon lausumme uskontunnustuksessa. Kristillinen toivo ei rakennu epärealistisiin haaveisiin tulevaisuudesta. Se perustuu Jumalan lupauksiin ja Jumalan uskollisuuteen. Toivo ei synny omasta positiivisesta asenteesta, vaan sen lahjoittaa Pyhä Henki. Mutta tuo sama toivo tuo elämän rohkeutta ja tarkoitusta jo tähän aikaan ja tähän elämään. Toivon ei tule olla jotain, johon pakenemme tämän elämän ongelmia ja vaikeuksia. Sen sijaan toivo voi antaa rohkeuden käydä ratkaisemaan niitä, missä se vain on ihmiselle mahdollista.

Kaikki tuntevat teidät minun opetuslapsikseni, jos teillä on keskinäinen rakkaus. Toinen tuntomerkki, jota tänä aikana erityisesti tarvitaan, on toivo. Elämme pimentyvässä ajassa ja toivo tahtoo hukkuu huonojen uutisten alle. Nyt on meidän tehtävämme sytyttää se toivon kynttilä, josta Bonhoefferin virressä lauletaan. ”Suo Herra toivon kynttilöiden loistaa, tyyneksi, lämpimäksi liekki luo” (virsi 600). Me voimme tuoda pimeyden keskelle rohkaisun viestin siitä, että Kristus elää ja on kanssamme tänään ja huomenna, kuten oli eilenkin. Hän pitää lupauksensa. Hän on lähellä valoisina ja pilvisinä päivinä. Konkreettista toivoa tuovat myös kuulevat korvat, auttavat kädet, taakkaa jakavat hartiat. Se, että ketään ei jätetä yksin. Se, että rakastamme Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä kuin itseä.